

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

**для кандидатів на посади суддів апеляційних судів
з цивільної спеціалізації**

за позовом

Приходько Надії Петрівни

до Тарасюк Лариси Макарівни

за участю третіх осіб, які не заявляють
самостійних вимог щодо предмета спору - приватний нотаріус Київського міського
міського нотаріального округу Скляр Анна Василівна,

про розірвання спадкового договору

КИЇВСЬКИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД
03110, м. Київ, вул. Солом'янська, будинок 2-А

_____ р.

Справа № 000/000/02

Київський апеляційний суд в складі колегії:

головуючого судді - Ковалю О.О.
суддів - Наумко Л.О., Остапенко О.О.
за участю секретаря
судового засідання - Гавроненко Л.В.

учасники справи:

позивач: Приходько Надія Петрівна,
відповідач: Тарасюк Лариса Макарівна,
третя особа : приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу
Скляр Анна Василівна,

розглянувши у відкритому судовому засіданні апеляційну скаргу Тарасюк Лариси Макарівни на рішення Дніпровського районного суду міста Києва від 16 грудня 2023 року (суддя Тесля О.О., дата складання повного тексту рішення – 27 грудня 2023 року) у справі № 000/000/02 за позовом Приходько Надії Петрівни до Тарасюк Лариси Макарівни, третя особа приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Скляр Анна Василівна, про розірвання спадкового договору, -

В С Т А Н О В И В :

Короткий зміст позовних вимог.

У вересні 2023 року Приходько Надія Петрівна (далі - позивачка) звернулася до Тарасюк Лариси Макарівни (далі - відповідачка) з позовом в якому просила суд розірвати укладений між Ткач Вірою Григорівною та Тарасюк Ларисою Макарівною, спадковий договір, який був посвідчений 11 лютого 2023 року приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Скляр А.В. та зареєстрований у реєстрі нотаріальних дій за № 222.

В обґрунтування своїх вимог Приходько Надія Петрівна зазначила, що Ткач Віра Григорівна, яка померла 21 лютого 2023 року, доводилася їй рідною бабусею та матір'ю її батька - Ткача Петра Опанасовича.

Оскільки батько позивачки помер у серпні 2014 року, інших спадкоємців немає, то за правом представлення, регламентованим статтею 1266 ЦК України, Приходько Надія Петрівна є єдиною спадкоємицею Ткач Віри Григорівни.

Під час проведення траурних заходів позивачка дізналася, що 11 лютого 2023 року (тобто за 10 днів до своєї смерті) бабуся, як відчужувач, уклала з Тарасюк Ларисою Макарівною, як набувачем, нотаріально посвідчений спадковий договір.

Умовами спадкового договору від 11 лютого 2023 року визначено, що набувач зобов'язується виконати передбачені договором розпорядження відчужувача і в разі смерті останнього набувач набуває право власності на квартиру № 17, розташовану у будинку № 21 по вулиці Парковій у місті Києві (далі -квартира), яка належить відчужувачу на праві особистої приватної власності.

Відповідно до пункту 2.1. договору у разі смерті відчужувача, набувач зобов'язаний здійснити поховання відчужувача та відзначити роковини поховання.

Разом з тим, коли 21 лютого 2023 року Ткач В.Г. померла то, організацією поховання займалася лише позивачка. Приходько Надія Петрівна зазначала, що їй не відомо хто така Тарасюк Лариса Макарівна. Цю особу жодного разу за життя бабусі, на її похованні, на поминальному обіді позивачка не бачила. Її родичі, які до смерті спілкувалися з Ткач В.Г., також нічого не знають про Тарасюк Ларису Макарівну.

Той факт, що набувач Тарасюк Лариса Макарівна не виконала свої обов'язки за спадковим договором та не поховала померлу Ткач Віру Григорівну підтверджується наявним у позивачки оригіналом свідоцтва про смерть бабусі. Знаходження даного документа на руках у позивачки свідчить про те, що відповідачка навіть не мала на меті здійснювати поховання Ткач Віри Григорівни. Відповідачка не отримувала довідку про смерть, необхідну для організації поховання та не обмінювала цю довідку на свідоцтво про смерть.

Відповідно до п. 3.1. Спадкового договору від 11 лютого 2023 року право власності на квартиру виникає у набувача в разі смерті відчужувача. Нотаріус скасовує накладені під час посвідчення договору обтяження та реєструє право власності на об'єкт нерухомого майна за набувачем. Перехід права власності на квартиру припиняє дію спадкового договору у зв'язку з повним виконанням сторонами його умов.

Оскільки Тарасюк Лариса Макарівна не виконала умови спадкового договору від 11 лютого 2023 року, то продовження цього договору щодо переходу до відповідачки права власності на квартиру № 17, розташовану у будинку № 21 по вулиці Парковій у місті Києві, є незаконним та таким, що не відповідає умовам договору.

Враховуючи, що бабуся, яка була відчужувачем за договором спадкування, померла, а позивачка не є стороною цього договору, то Приходько Надія Петрівна не може зобов'язати відповідачку виконати умови договору в частині організації набувачем поховання відчужувача. Вочевидь виконати даний пункт взагалі неможливо, оскільки Ткач Віра Григорівна вже похована.

Як спадкоємець померлого відчужувача за спадковим договором від 11 лютого 2022 року, посилаючись на приписи статей 599, 610, 628, 629, 651, 654, 1256 ЦК України, Приходько Надія Петрівна просила розірвати спадковий договір від 11 лютого 2020 року, оскільки його правові наслідки щодо переходу до відповідачки права власності на квартиру, впливають на права та обов'язки позивачки.

Короткий зміст рішення суду першої інстанції.

Рішенням Дніпровського районного суду м. Києва від 16 грудня 2023 року позов Приходько Надії Петрівни задоволено.

Місцевий суд вирішив розірвати укладений між Ткач Вірою Григорівною, яка померла 21 лютого 2023 року та Тарасюк Ларисою Макарівною, спадковий договір, що був посвідчений 11 лютого 2023 року приватним нотаріусом Київського міського міського нотаріального округу Скляр А.В та зареєстрований у реєстрі нотаріальних дій за № 222.

Суд визнав встановленими обставини не виконання відповідачкою умов укладеного між нею, як набувачем, та Ткач Вірою Григорівною, як відчужувачем, спадкового договору від 11 лютого 2023 року, а саме - не здійснення поховання відчужувача та не відзначення роковин поховання.

Суд констатував, що ініціювання відчужувачем розірвання спадкового договору з підстав невиконання його умов, як це передбачено статтею 1308 ЦК України, не можливо в силу смерті Ткач В.Г. Розірвання спадкового договору від 11 лютого 2023 року впливає на права та інтереси позивачки, яка є спадкоємцем майна та майнових прав Ткач В.Г.

Застосувавши до правовідносин сторін статті 599, 651, 1304, 1305, 1308 ЦК України, місцевий суд позовні вимоги задовільнив. При цьому суд першої інстанції врахував висновки, викладені у постанові Верховного Суду від 04 грудня 2019 року у справі № 278/627/15-ц.

З відповідачки на користь позивачки стягнуті витрати з оплати судового збору.

Короткий зміст вимог апеляційної скарги.

В апеляційній скарзі відповідачка Тарасюк Лариса Макарівна, посилаючись на невідповідність висновків суду обставинам справи, порушення норм матеріального права та неправильне застосування норм процесуального права, просила скасувати рішення місцевого суду та ухвалити нове судове рішення про відмову у позові.

За доводами апеляційної скарги суд першої інстанції порушив норми процесуального права та вийшов за межі заявлених позовних вимог, оскільки застосував до спірних правовідносин статтю 1308 ЦК України, на яку позивачка у позові взагалі не посилалася.

Крім того, місцевий суд ще і неправильно застосував статтю 1308 ЦК України відповідно до якої ініціювати розірвання спадкового договору в суді мають право лише сторони цього договору. Позивачка стороною договору від 11 лютого 2023 року не була, а отже правом ініціювати в судді його розірвання не наділена, заявляти позов з такою вимогою не може.

Також суд не врахував, що виконати договірне зобов'язання щодо поховання Ткач В.Г. відповідачка не змогла з причин, які не залежали від її волі. Позивачка мала на руках документи про підтвердження родинного зв'язку з померлою і самостійно організувала поховання своєї бабусі, грубо відсторонивши відповідачку від проведення всіх траурних заходів. Пред'явлений відповідачкою з метою отримання довідки про смерть спадковий договір, офіційні особи від неї не прийняли, оскільки такий документ факт родинних відносин з померлим не підтверджує. Отже, умови спадкового договору від 11 лютого 2023 року щодо поховання Ткач В.Г. добровільно виконала її онучка - Приходько Н.П. за власною ініціативою.

Оскільки договір від 11 лютого 2023 року на момент ухвалення рішення судом першої інстанції був виконаний і строк дії цього договору закінчився, то й розірвати зазначений договір неможливо.

За подання апеляційної скарги відповідачкою сплачений судовий збір у розмірі 1488 гривень 60 копійок.

Узагальнені доводи та заперечення інших учасників справи

У відзиві на апеляційну скаргу Приходько Надія Петрівна просила залишити рішення місцевого суду без змін, оскільки воно є законним та обґрунтованим.

Позивачка дотримується позиції, що судом першої інстанції було надано належну правову оцінку всім доказам у справі. Третя особа правом на подання відзиву на апеляційну скаргу не скористалася.

Дії суду апеляційної інстанції щодо розгляду апеляційної скарги.

Відповідно до витягу з протоколу автоматизованого розподілу судової справи між суддями від 20 січня 2024 року вказану справу розподілено колегії суддів Київського апеляційного суду у складі головуєчого судді Коваль О.О., суддів Наумко Л.О., Остапенко О.О.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 25 січня 2024 року відкрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою Тарасюк Лариси Макарівни на рішення Дніпровського районного суду міста Києва від 16 грудня 2023 року.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, пояснення відповідачки, яка підтримала доводи апеляційної скарги, позивачку, яка просила залишити рішення суду без змін, перевіривши законність та обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги, вимог та підстав позову, заявлених в суді першої інстанції, колегія суддів апеляційного суду дійшла наступних висновків.

Обставини справи, встановлені судом першої інстанції та перевірені судом апеляційної інстанції.

Позивачка Приходько Надія Петрівна доводилася Ткач Вірі Григорівні, яка померла 21 лютого 2023 року, онучкою. Батько позивачки - Ткач Петро Опанасович, який доводився Ткач Вірі Григорівні рідним сином, помер у серпні 2014 року (а. с. 7,8,9,10).

Відповідно до інформації з державного реєстру прав власності на нерухоме майно за Ткач Вірою Григорівною зареєстровано право власності на дві квартири, що розташовані за адресами: місто Київ, вулиця Садова, будинок 15 квартира 20 та квартира 21, будинок 17, вулиця Паркова місто Київ (а. с. 17-18).

11 лютого 2023 року між Ткач Вірою Григорівною, як відчужувачем, та Тарасюк Л.М., як набувачем, був укладений спадковий договір. Умовами цього договору, що був посвідчений приватним нотаріусом Скляр А.В. визначено, що набувач зобов'язується виконувати передбачені в договорі розпорядження відчужувача і в разі його смерті набуває право власності на належне відчужувачу майно, а саме: квартиру номер 17, розташовану в будинку 21 по вулиця Парковій у місті Києві.

Пунктом 2.1 спадкового договору визначено, що у разі смерті відчужувача набувач зобов'язаний здійснити поховання відчужувача, відзначити роковини поховання Згідно з п. 6.3. спадкового договору, у разі невиконання набувачем розпоряджень відчужувача на його вимогу цей договір може бути розірваний у судовому порядку.

Поховання Ткач Віри Григорівни здійснила позивачка, про що надала суду документи на підтвердження фінансових витрат, пов'язаних з організацією траурних заходів та поминального обіду, на загальну суму 15432,00 гривень.

Факт проведення позивачкою поховання Ткач В.Г. відповідачка визнала.

Товарним чеком, виданим 22 лютого 2023 року ФОП «Центуріон», підтверджено здійснення відповідачкою передоплати труни, хреста та вінка.

З акта про відмову від товарів та послуг слідує, що замовник - Тарасюк Лариса Макарівна відмовилася від замовлених товарів та ритуальних послуг на суму 2300,00 грн та кошти в сумі 300,00 грн повернуто замовнику.

Згідно із свідоцтвом про право власності на спадщину за законом від 25 серпня 2023 року, право власності на квартиру за адресою: місто Київ, вулиця Садова, будинок 15 квартира 20, відповідно до статті 1266 ЦК України зареєстровано за Приходько Надією Петрівною.

Норми матеріального права, якими регулюються спірні правовідносини.

Відповідно до статті 1302 ЦК України за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Спадковий договір укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню, а також державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України (стаття 1304 ЦК України).

Згідно з статтею 1305 ЦК України набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття.

Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача (стаття 1308 ЦК України).

Відповідно до частини другої статті 651 ЦК України договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом. Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

Відповідно до частини першої статті 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог - відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

Порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (статті 610 ЦК України)

До загальних засад цивільного законодавства належить свобода договору (пункт 3 частини першої статті 3 ЦК України).

Тлумачення пункту 3 частини першої статті 3 та статті 627 ЦК України свідчить, що свобода договору має декілька складових, зокрема, свобода укладання договору, вибору контрагента, виду договору, визначення умов договору.

Згідно з частиною першою статті 628 ЦК України зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

Договір є обов'язковим для виконання сторонами (статті 629 ЦК України).

Згідно з частиною другою статі 651 ЦК України договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

Статтею 654 ЦК України передбачено, що зміна або розірвання договору вчиняється в такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом, чи не впливає із звичаїв ділового обороту.

Відповідно до статі 1302 ЦК України за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Статтею 1305 ЦК України передбачено, що набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття.

Згідно зі статтею 1308 ЦК України спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача.

Згідно з абзацом п'ятим пункту 28 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» судам роз'яснено, що спадковий договір може бути розірвано на вимогу відчужувача або набувача. Інші особи, у тому числі спадкоємці відчужувача, не можуть пред'являти вимоги про розірвання спадкового договору.

Зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином (стаття 599 ЦК України).

При цьому, зобов'язання, що виникають на підставі спадкового договору, припиняються лише у випадку належного виконання спадкового договору.

Для вирішення завдання у зошиті для виконання практичного завдання Вам необхідно:

1) визначити вид судового рішення, яке, на Вашу думку, має бути ухвалено судом апеляційної інстанції за результатами розгляду модельної справи відповідно до встановлених у завданні умов;

2) продовжити викладення тексту судового рішення.

Датою виконання практичного завдання необхідно вважати дату складення іспиту.